

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Provinciæ Paraquariæ Societatis Jesv

Techo, Nicolas

Leodii, MDCLXXIII.

Cap. 3. Iterum iterumq[ue] inquiritur in aurum Vrvaicense.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38528

belle perireque de auro ab Societate Jesu in Urvaica invento fabulam exornavit, ut etiam cordatis hominibus imposuerit. Narrabat enim constantissime, se eruendo auro diu multumque ad Urvaicam infudasse, tantamque vim coacervari, ut semimodius triduo tantum labore auri probati minutalibus impleri soleret. Addebat sibi, tam dulci re inescato, venisse semel in mentem, ut magnum auri pondus abs se repertum clam ad præcognitam fugam & privata commoda seponeret. Verum talia meditantem ab consilio sodali apud Societatis Patres intentati furti insinulatum, flagris & exilio facinoris suspicionem se habisse. Cum hæc palam affirmaret, situm & qualitates aurifodinarum tam scite describebat, compositæque mentiebatur, ut audientium animis plusquam veræ rei similitudinem imprimeret: & jam plus æquo credebatur impostori, serpebatque latius pro vero figmentum: asserentibus præsertim nonnullis religiosi hominibus id nequam in dubiis reponi debere. Cum Societati visum est sui purgandi viam quærere, hanc dissimulare & tacite habere, id Neophytorum saluti, & suo decori perniciosum, existimabat. Legitimè ergo apud Judices conquesta, evicit, ut res diligenter exploraretur. Nec defuere magistratus suis partibus: & tandem re diu multumque examinata, nobilissimus vir Stephanus Avila, fluminis Argentei pro Rege Prætor; publicè pronunciauit, & ad Senatum Regium Madritum scripsit, famam quæ de Urvaicensi auro circumferebatur, ab otiosis hominibus, & in Societatem offensis, fictam pro palatamque fuisse, proinde nullam fidem ei adhibendam. Sic figmentum auctoritate publicâ aliquamdiu evanuit.

DONEC interjecto tempore impostor idem aureum mendacium iterum vendicaret, & refarciret malè textam suæ fabulæ telam. Europæis advenis, auri plerumque avidis, ingerebat hanc auream offam: & ausus etiam est Hyacintho de Laris; Sancti Jacobi generoso Equiti, fluminis Argentei novo Prætori, eandem escam obtrudere. Crede, inquit, ô Prætor, oculato testi, hisce oculis vidi aurifodinas, & duas arces, quas in aurifodinarum præsidium Patres de Societate ad Urvaicam construxerunt, multo milite armisque instructas. Novus Prætor, quamvis non omnino assentiretur impostori, cupiebat tamen vera esse, quæ de auro narrabat; nec apud se satis constituebat, utrum hæc res plus veritatis, quam figmenti haberet. In hoc inquietæ mentis æstu posito litteræ multæ ex Paraquaria adferuntur, quibus Paraquariæ Episcopus affirmabat certis indicibus compertum; aurifodinas ad Urvaicam esse. Enimverò exiliit gaudio impostor, videns adeo splendide per Illustrissimum Præsulem exornari mendacium suum: & res à Prætoris Hyacintho de Laris inter credibiles habita est: qui in auri spem jam dudum versus, quam celeritè potest ad id negotium se expedit. Quadraginta igitur militibus stipatus, assumpto in aureæ, si Superis placet, fortunæ consortium viro nobili Martino Vera, aurifodinæ in Peruvia Domino, necnon metallorum tentatore peritissimo, & Bonaventura auri indice se sequi jussu, adverso Paraná flumine (quod felix faustumque novo Jasoni) iter ducentarum leucarum arripit. Bonaventura causæ suæ diffidens in itinere evanuit. Ob eam fugam Prætor spe diminutus, perrexit tamen, & in oppida ab Societate constructa magnificè inductus, dissimulatâ adventus sui causâ, nihil per quatuor quos secum ducebat interpretes ab Indis clam inquirebat diligentius, quam ubi aurum fabricaretur. Quâ re cognitâ, Franciscus Diastanius, Sociorum Paranensium Urvaicumque præfectus, supplicem libellum ex juris norma obtulit, quo postulabat, ne secretò tantum, sed publicè, de aurifodinis inquireret, & scriptis ad Episcopum, & Prætoris Paraquariensem litteris, per citatum tabelarium diem legitimè diceret, auri Urvaicensis, si qui essent, indicibus, aut palinodiam canerent: è re enim Societatis fore, si semel ad liquidum reduceretur calumnia, & criminis suspitione tanti testis auctoritate liberaretur. Prætor laudato consilio, utrumque non illibenter præstitit; & interim dum responsum præstolatur, è Parana ad Urvaicam se conferens mandat militibus, ut nullum lapidem non moveant ad eruendum è latebris aurum; qui primus invenisset cohorti militum præficiendum, & veste splendidâ, necnon ducentis Philippæis, abs se donandum spondet. Non

defuere

Calumnia
legitimè ex-
pungitur.

CAPUT
III.

Iterum ite-
rumque in-
quiritur in
aurum Ur-
vaicense.

Hyacinthus
de Laris in
spem venit
auri repe-
riendi.

Crescit spes
novi indi-
cisi.

Calumnia
auctor su-
git.

Stolidus in au-
rum indagat-
ur.

*Indagatoris
falsâ spe ab
Adolescen-
tulo trahuntur.*

defuere partibus suis & tantis spebus milites, tantumque fecere perferutando, investigando, indagando, ut fabam repeterint: adolescens namque in Mbororeo ad Urvaicam oppido inventus, qui affirmaret se, cum puer esset, à patre suo dudum mortuo ad aurifodinas deductum, recteque scire locum, & eò perrecturum, si qui se sequi vellent. Enimverò exultare miles, qui primus tantæ rei indicium acceperat, ad Prætorem pergere, Centurionis insignia postulare, promissa exigere, sibi, Prætori, Reip. & Regi Catholico de tanta fortuna gratulari. Sed Prætor, re examinatâ, titubare adolescentem reperit, & indicium firmitate carere: nam vix quinque annorum puer parentem amiserat, fierique non poterat, ut tantillæ ætatulæ infans, præsertim Barbarus, quæ gleba, quis lapis auro scaretet, discerneret. Tamen ne negligentia sibi & Societari aliquando fraudi esset, voluit ut eò duceretur adolescens, quò se duci à parente suo olim affirmabat. Sed difficillimo itinere Martinus Vera & sex milites eò missi, re multum diligenterque exploratâ nihil ex immenso labore consequuti sunt, quàm ut commilitonum in se dieteria, & lepidos sales, provocarent. Quippe rudis adolescens, quid aurum differret à ferro, quid saxum ab adamante, nondum noverat; & pro auro cochlearum assatum, limacumque splendidas domos, infantia suæ crepundia, hominibus talium rerum non admodum avidis ostendit. Ex frustrata spe exarsere militum animi in nebulonem, unis patibulo affigendum, aliis auribus & naso truncum, popularium ludibrio exponendum decernentibus. Vicit tamen Societatis sententia, hanc ruditatem, levi supplicio, ut cum pueris fieri solet, multandam affirmantis: expediebatque adolescentem vivere, ut, re exigente, temeritatis suæ amplissimus testis esse possiet.

CAPUT
IV.
Calumniæ
author palin-
odiam ca-
nit, & casti-
gatur.

DUM hæc agerentur, è Paraquaria, omnium expectatione citius, cursor cum litterarum fasciculo rediens, variâ spe omnium animos suspendit. Prætor, moræ impatiens, traditas Paraquariensis Præfecti litteras referat, quibus aserebat de Urvaicensi auro multa se ex fama audivisse, sed hæcenus nullum inventum à se esse, qui id vidisse, aut certis indiciis comperisse, affirmaret. Exinde Paraquariensis Episcopi litterarum ceram explicans, in omnibus verbis hæsit; nam referebat initio se de Urvaicensi auro certum quid indicaturum. Ubi verò ad eam partem litterarum descendit, in quas sperabat auri indicium daturum, reperit amaram faciem; nempe qui quæreret aurum, Societatem Jesu ex Parana & Urvaica expelleret, nullam rem fore magis auream. Enimverò his perlectis irâ exarsit Prætor, & offensos in nostrum Ordinem otiosorum hominum animos, credulitatemque suam incusans, ægerrimè ferebat tantum iter à se susceptum pro re pulcherrimo Ordini indecora. Quamquam Societas gaudebat rem ad liquidum deduci, quamvis dubii nihil jam subesse videretur, tamen adhuc Prætorem angebat scrupulus de fuga Bonaventuræ, auri Urvaicensis primo indice; & Societas, ut omni criminationis suspitione absolveretur, optabat hominem in manus venire. In his rebus dum sunt, quis credat? nuncium adfertur, Bonaventuram ad Japeivensem Urvaicæ coloniam errabundum venisse, & in potestate esse: nec plures dies intercessere, cum eum vinculis oneratum stitère Prætori. Sed Prætor, ut liberè diceret, vincula demi jubet, benignèque hominem affatus: Age, inquit, ô Bonaventura, ut tuæ & meæ fortunæ fabricator sis, Urvaicense aurum tandiu & toties à te deprædicatum indica: si id facis, omnia summa, etiam supra tuam conditionem, à me expecta. Ille in Prætorem intentus, pernegat se aliquando de auro Urvaicensi cuiquam quidquam loquutum. Jocari desine, inquit Prætor, in re seria: ad Urvaicam stamus: dic quo loco sitæ sint arces milite & armis ad aurifodinarum præsidium ab Societate instructæ, quas mihi tu tam distinctè delineasti, ac si Mediolanensis arcis munimenta omnia aliquando vidisses? Non jocos, inquit, ô Prætor, sed seriò affirmo, me nec de his arcibus quidquam scire, nec in mentem mihi aliquando venisse, ut dicerem aurum, aut auri umbram, ad Urvaicam esse: de arcibus verò nec per somnium quidem cogitavi. Mentiris impostor, subintulit irâ plenus Prætor, tu mihi centies, tu aliis millies aurum illud obtulisti. Si quid tale dixerim, inquit nebulo, meâ in ebrietate positi fuerunt deliria. Enimverò Prætor toto corpore exandescens sycophantam vinciri,

*Calumniæ
author in
manus ve-
nit.*

*Examina-
tur.*

*Negat se in-
dicium dis-
sisse.*

equuleoque